

Висновки. Розроблена нами система використання індивідуального підходу до учнів на уроках музики сприяла усуненню існуючих у практиці сучасної школи недоліків, що у свою чергу призвело до підвищення якості знань учнів, відповідно високий рівень змінився з 35,0% до 42,0%; середній - з 45,0% до 49,0%; а низький - з 20,0% до 9%. Здійснення індивідуального підходу на уроках музики передбачало знання індивідуальних особливостей і можливостей учнів, індивідуальну роботу над хоровим твором (ритмічна, дикційна, інтонаційна), індивідуальні завдання та перевірку їх виконання, що дозволило досягти позитивних результатів у підвищенні якості знань кожного школяра в процесі вивчення музики.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Індивідуальний підхід на уроках музики сприяє високому рівню самостійності учнів. Індивідуальна форма роботи школярів на уроці дозволяє регулювати темп просування у навчанні кожного учня, враховуючи його підготовку і можливості.

Література

1. Волошук І., Шепотко В. Психолого-педагогічні засади індивідуалізації навчання молодших школярів // *Рідна школа* – 2003. - № 12. – С. 21-24.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – К., 1999. – 367 с.
3. Сирнова М. А. Індивідуалізація і диференціація обучения младших школьников // *Відкр. урок* – 2002. - № 19-20. – С. 43-48.

ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА АВАНГАРДУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ УМІВ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Власенко І. М.,

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. У статті класифікуються комунікативні вміння майбутніх вчителів мистецьких дисциплін з позицій семиотичного підходу. Розроблено модель рівнів комунікативних вмінь відносно авангардної культури, виявлено фундаментальні риси авангарду.

Ключові слова. культура авангарду, комунікативні вміння, художня комунікація, семиотичний підхід, інформація.

Аннотация. Власенко И. Н. Художественная культура авангарда в контексте развития коммуникативных умений будущих учителей искусства. В статье классифицируются коммуникативные умения будущих учителей искусства с позиций семиотического подхода. Разработана уровневая модель коммуникативных умений относительно авангардной культуры. Выделяются фундаментальные характеристики авангарда.

Ключевые слова: культура авангарда, коммуникативные умения, художественная коммуникация, семиотический подход, информация.

The summary. Vlasenko I. Art culture of avant-garde in a context of development of communicative skills of the future teachers of art. In the article communicative skills of the future teachers of art are classified from positions of the semiotics approach. The model of communicative skills concerning vanguard culture is developed by levels. Fundamental characteristics of avant-garde are revealed.

Key words. culture of avant-garde, communicative skills, the art communications, semiotics approach, information.

Постановка проблеми. Сучасні умови постіндустріального суспільства характеризуються потужним наступом інформаційно-комунікаційних технологій і значною активізацією комунікативної функції культури. Цей процес виявляється неоднозначним: з одного боку, розширення засобів комунікації забезпечує якість функціонування культури (зокрема, художньої), формування і збагачення її змісту, з іншого, - прискорені темпи зростання інформації обертаються розгубленістю людини перед техногенними інженеріями, гальмуванням розвитку комунікативних умінь через перевантаженість інформацією та психологічний дискомфорт. У цьому зв'язку великого значення набуває навчання та виховання засобами мистецтва. Педагоги зазначають, що у сучасному світі метою освіти стає суб'єктне освоєння культури [14, 51], що відбиває актуальні тенденції гуманізації [2], особистісної орієнтованості навчання. Приєднання України до Болонської конвенції постулює глобалізацію культурно-освітнього простору, спонукаючи до розвитку всіх форм комунікації. Виникає потреба у подоланні «вторинності» вітчизняної культури відносно європейського постмодернізму, що має стати завданням молодого покоління української інтелігенції. Постмодерна культура універсалізує діалогові структури, інтеграцію мов з метою об'єднання різнорідних художніх течій у смислову цілісність. Ця тенденція знаходить відбиток і у галузі вищої освіти поліхудожнього профілю, що потребує узгодження напрямів її реформування в умовах розвитку інформаційного суспільства. В даному контексті зростає роль художньої комунікації з текстами авангардної культури, оскільки без розуміння мови авангарду не може бути «входження» в постмодерну культуру через наявність певних спільних комунікативних кодів. Невипадково чинні програми з художньої культури чималу увагу приділяють опануванню мови мистецтва авангарду. Однак практика професійної підготовки майбутніх вчителів на факультетах мистецтв

свідчить про недостатній рівень розвитку комунікативних вмінь стосовно культури авангарду, певну «академізованість» настанов у сприйнятті й трансляції інформації мистецького змісту. Виникають протиріччя між: а) потребою інтеграції у світовий комунікаційний простір постмодерної культури і відсутністю системи методів, форм щодо способів включення в нього; б) необхідністю розвитку комунікативних вмінь майбутніх вчителів мистецьких дисциплін та малою кількістю методичних розробок стосовно шляхів їх набуття; в) потребою позбавитися інформаційного перевантаження студентів та необхідністю виконання програмних вимог. Визначені протиріччя складають суть обраної нами проблеми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Специфіку комунікативної функції мистецтва розкрито в дослідженнях П. Гуревича, М. Кагана, А. Сохора, Л. Столовича та ін. Вивчення комунікативних аспектів з погляду психології розвиває позиції теорії художнього сприйняття і образного мислення, заявленої працями Б. Ананьєва, Л. Виготського, О. Леонтєва, С. Раппопорта. Осмислення зв'язків між культурою і комунікацією складає одну із засад сучасної культурології (О. Рудницька, О. Шевнюк, О. Щолокова). Створення єдиної моделі комунікативних ситуацій належить Р. Якобсону. Зважаючи на тематику статті, доречно зазначити, що поштовхом для його досліджень стало вивчення художньої мови російської авангардної поезії.

Комунікативні системи і знаки, якими користуються в процесі спілкування, механізми передачі інформації є предметом уваги семіотики (Ю. Лотман, Ч. Морріс, Ч. Пірс, О. Потебня). Семіотичний підхід виявляється одним з найбільш актуальних щодо вивчення явищ культури і комунікації у їх взаємодії. Так, на думку Ю. Лотмана, комунікація споріднюється з культурою, оскільки остання являє собою «складно організований механізм, що забезпечує існування тієї чи іншої групи людей як колективної особистості, яка володіє певним загальним надособистим інтелектом, спільною пам'яттю, єдністю поведінки, єдністю моделювання для себе навколишнього світу та єдністю ставлення до цього світу» [5, 16]. Культура виступає каналом комунікації, через

який здійснюється діалогічний контакт минулого з майбутнім. В свою чергу, комунікація є механізмом існування культури. Ідеї семіотики розвиваються в дослідженнях В. Червінського (Польща), У. Еко (Італія), які презентують постмодерну антропологічну концепцію культури. Вчені стверджують думку про нерозривність понять культури і комунікації. У розумінні В. Червінського, «культура, якщо під нею розуміти процес, - це комунікація, а в статичному і предметному розумінні – сукупність висловлювань (наприклад, творів), символічних рядів, що слугують цілям комунікації (наприклад, ритуалів) і, нарешті, засобів комунікації». У. Еко універсалізує поняття комунікації, визнаючи, що «сама практика – це глобальна комунікація, яка засновує культуру й, відповідно, суспільні відносини» [1, 78].

Комунікативні процеси покладені в основу класифікації культур Новітнього часу Ч. Дженксом. Провідний теоретик постмодернізму диференціює культури відносно включення одержувача інформації в комунікацію. Він визначає постмодерний тип культури як той, «що включає», на відміну від «виключного» типу авангардної культури.

В педагогічній літературі поняття комунікації, комунікативних вмінь розглядаються в контексті теорії управління (В. Кан-Калік, Я. Коломинський). Водночас, в зазначених дослідженнях не виявлено координаційні зв'язки між педагогічними та семіотичними аспектами вивчення явищ комунікації, специфікацію комунікативних вмінь стосовно авангардної культури.

Мета статті - класифікувати комунікативні вміння майбутніх вчителів мистецьких дисциплін з позицій семіотичного підходу, визначити рівні комунікативних вмінь відносно культури авангарду та фундаментальні риси авангардної культури як комунікації, окреслюючи цим раціональні шляхи впровадження авангардної культури в педагогічну практику.

Результати дослідження. Аналіз наукової літератури показує відсутність єдиного визначення і трактування комунікативних вмінь. Ряд дослідників розглядає комунікативні вміння як прояв педагогічного спілкування. У такому випадку педагогічне спілкування в контексті дисциплін мистецького профілю

розглядається як система, наділена функціями: інформаційно-комунікативною (охоплює процеси прийому та передачі інформації школярами та вчителем на основі особливих міжособистісних відносин), регулятивною (забезпечує управління емоційно-естетичними та іншими процесами у ході художньої комунікації з мистецтвом), афективно-комунікативною (здійснює особливий вплив на афективні сторони особистості школярів та вчителя) [8, 16]. Таке трактування комунікативних вмінь виглядає недостатнім, оскільки воно не враховує багатоканальності комунікативних зв'язків, в які включається вчитель мистецьких дисциплін, та специфіку процесу прийому інформації.

Послугуючись положенням, що вміння є знаннями, опредметненими в діяльності («формою функціонування знань»), можна стверджувати, що комунікативні вміння ґрунтуються на розумінні поняття комунікації, історичних і психологічних закономірностей її розвитку, знанні законів соціальної взаємодії. Енциклопедичні видання трактують комунікацію (від лат. communication – повідомлення) як «спілкування, передачу інформації від людини до людини; спілкування за допомогою мови, взаємну передачу і сприйняття... певного смислу» [11, 609], «передачу інформації в часі й просторі та процес вироблення значень шляхом символічного обміну, тобто спілкування». У сучасній філософії комунікація подається як «ознака конструктивної взаємодії особистостей, соціальних груп, націй та етносів, яка розгортається на основі толерантності й порозуміння» [12, 291]. Психолого-педагогічна література розрізняє міжособистісну, групову і художню комунікації [10, 20]. Зазначимо, що в процесі діяльності вчитель мистецьких дисциплін залучається до всіх цих видів, які складають систематичну єдність. Проте, враховуючи об'єкт даної статті, особливу увагу звертаємо на комунікацію художню.

Основою художньої комунікації є дія мистецтва в суспільстві, у процесі якої воно виступає як специфічна естетична діяльність і засіб спілкування. Художня комунікація – це здійснення взаємодії між людьми (в педагогічній практиці – між вчителем та учнями), між автором і реципієнтом мистецтва, а

також між реципієнтами через спільне засвоєння і переживання твору. Художня комунікація передбачає дешифрувальну трансформацію текстів культури та її передачу з метою обміну інформацією. Здійснення художньої комунікації як найбільш складного виду комунікації має включати три різновиди спілкування: власне комунікацію (обмін оперативною інформацією), трансляцію (передачу духовних цінностей від покоління до покоління), трансмутацію (спілкування через пояснення, яке вносить зміни в існуючі стандарти мислення, поведінки тощо) [16, 12].

В основі комунікації лежить процес сприйняття. Художня комунікація, яку здійснює вчитель, включає три канали (спілкування з твором мистецтва, сприймаюча аудиторія, автокомунікація) і реалізується у сферах «художній твір – вчитель», «вчитель – учні», «художній твір – учні». У кожній з цих сфер змінюється співвідношення відправника і одержувача інформації (вчитель виступає як одержувач повідомлення відносно твору і як відправник – відносно учнів). У зв'язку зі складністю художньої комунікації особливого значення набуває здатність сприймаючого до рефлексії та емпатії.

Оскільки комунікація виступає соціальною реалізацією інформації [5, 394], для майбутнього вчителя є необхідним з'ясування особливостей інформації відповідного типу культури. Набуття комунікативних вмінь потребує активізації раціонально-когнітивної сфери мислення. На базовість когнітивних вмінь для здійснення художньої комунікації вказує Т. Рейзенкінд, стверджуючи, що «здатність до сприймання текстів культури зумовлена особливостями когнітивно-поведінкового зразка, що передається від однієї людини до іншої за допомогою спілкування» [9, 204].

Сама художня культура є своєрідним комунікативним кодом. Якщо йдеться про авангард, цей код виявляється досить складним, проте його «розкриття» є необхідним, враховуючи впливовість на сучасні культурні процеси. Значущим для опанування цим кодом є подвійність трактування терміна авангард у мистецтвознавчій та культурологічній літературі: у вузькому розумінні це художній період з 1910 по 1935 р., у широкому –

історична культура переважної частини ХХ ст. Недарма у 80-ті рр. ХХ ст. А. Б. Оливою введено термін «трансавангард», що підкреслює наступність явищ, використання мови авангарду сучасною культурою.

Здійснення комунікації між різними культурами ґрунтується на семіотичній єдності загальних принципів побудови тексту і наявності моделей-архетипів. Так, архетипом культури авангарду може вважатися її космізм. Цей архетип має виходи як у прадавні культури з їх синкретичною цілісністю картини світу, так і у пізніші культури футурологічних проєктів різного типу, що дає змогу сприймаючому виявляти детермінованість явищ авангарду іншими культурними системами. Так, розуміння космізму як архетипу авангардної культури дозволяє зняти антиномічність асоціативних пар «В. Хлебніков–І. Стравінський», «В. Хлебніков–О. Скрыбін» і встановити їх змістову єдність (відтворення архаїчних шарів культури І. Стравінським кореспондує з «містеріальністю» О. Скрыбіна–В. Іванова як модернізацією архаїчного принципу «включеності» глядача у ритуально-мистецьку дію).

Майбутній вчитель повинен усвідомити, що авангард – складна багаторівнева знакова система, для якої типовий перехід від зовнішніх засобів організації художньої мови до внутрішніх (скасування законів перспективи, «безпредметність» у художників, значущість кореневих приголосних в «зірковій мові» поезії тощо), що має наслідком граничний суб'єктивізм. Однак, як зазначає Ю. Лотман, «навіть у гранично індивідуалізованій мові не все є індивідуальним, нове неминуче ґрунтується на певній традиції» [5, 178]. Вмішня знаходити елементи, об'єднуючі з попередніми культурами, дозволяє здійснювати адекватну комунікацію. Наприклад, рядок з вірша «Олексію Кручених» В. Хлебнікова «непрозрачне время сим победиши» містить алюзію до старослов'янської, точніше візантійської культурної традиції, тим самим «сакралізуючи» образи постів-авангардистів в дусі агіографічних канонів.

Основними елементами комунікації слід вважати: 1) смисл, що породжується внаслідок функціонування в суспільстві, складається історично, і 2) засоби його передавання. Носіями смислу в художній комунікації

виступають художні твори, в яких відбито ідеальні й матеріальні аспекти відповідного типу культури. Отже, комунікативні вміння передбачають вирізнення смислу і здатність поєднувати його з певними засобами вираження, що налаштовує на вивчення стилістики.

Авангард порушив усталеність європейського універсально-понятійного соціокоду, звернувшись до використання особисто-іменних соціокодів культур первісного суспільства, неєвропейських культур. Комунікація ускладнюється і через створення художнім авангардом синтетичних текстів (поєднання власне художніх, наукових, ритуальних, видовищних та ін. текстових елементів). Це робить смисл прихованим, стилістику ускладненою і еkleктичною і, відповідно, вимагає достатнього рівня розвитку комунікативних вмінь реципієнта авангардної культури. Така багатошаровість тексту дозволяє його розглядати як певну загадку [3] і робить комунікацію більш захоплюючою: «ми зацікавлені в спілкуванні саме з тією сферою, яка ускладнює спілкування, навіть робить його неможливим» [5, 108]. Сприйняття авангардних текстів як загадки потребує активізації інтуїтивного мислення, поєднання прийомів раціонального та ірраціонального пізнання, здатності до інсайту. Синтетичні тексти авангарду створюють образи за допомогою ряду метафоричних накладень (метаметафора) [4], асоціативних співставлень, маючи на меті створити постульовану авангардистами «Нову єдність» світу і мистецтва. Відповідно, переосмислюються соціальні відносини (значущою стає «профетичність» митця, його право на створення індивідуальної мови художності). Наприклад, у В. Хлебнікова чітко виражена смислова лінія: «винахідники»—«користувачі», що «легалізує» експеримент як прояв культури.

Розгляд авангарду як комунікативної системи робить доцільним вихід на позиції теорії інформації, зокрема для диференціювання рівнів комунікації. В інформатиці прийнято розрізняти статистичний (передавання інформації за допомогою набору символів), синтаксичний (упорядкування символів використанням коду) та семантичний (вирізнення значущого повідомлення) рівні передачі інформації. Проте, як слушно зазначають О. Маркова [6, 17] і С.

Шип [15, 30], статистичний аспект, зміст якого – вимірювання кількості інформації на одиницю обсягу, виявляється поза мистецтвознавчими і культурологічними уявленнями, оскільки не розкриває смисл художніх творів.

Філософський енциклопедичний словник визначає три основні напрямки вимірювання й опису інформації: синтаксичний (знакова структура повідомлень), семантичний (змістовий аспект, вирізнення смислів повідомлень) і прагматичний (аксіологічний аспект, вирізнення цінності й корисності повідомлень) [13, 217]. Вони кореспондують з рівнями передачі інформації і є перспективними для класифікації комунікативних вмінь. Так, синтаксичний рівень спрямовується на з'ясування принципів комбінування знаків у тексті, семантичний – на вирізнення смислових компонентів, прагматичний – на коригування відношень суб'єктів, що сприймають та використовують знакову систему, до самої знакової системи. Враховуючи специфіку комунікативної системи, що вивчається, потребується визначити загальну роль, яку виконує авангардна культура відносно суспільного життя. Тому вважаємо потрібним виокремити четвертим рівнем рівень культурної функції [7] (позначимо його як функціональний).

Таким чином, властивості художньої культури як комунікативної системи реалізуються на рівнях: 1) синтаксичному; 2) семантичному; 3) прагматичному; 4) функціональному. Ці рівні покладені нами в основу моделі класифікації комунікативних вмінь майбутніх вчителів мистецьких дисциплін стосовно художньої культури авангарду:

1. Вміння, що кореспондують з синтаксичним рівнем комунікації: 1) ідентифікація знаків і символів культури авангарду; 2) виокремлення основних знаків і символів у тексті культури авангарду; 3) розуміння принципів поєднання знаків і символів; 4) диференціювання виражальних засобів та їх функцій; 5) вирізнення синтаксичних одиниць у тексті; 6) з'ясування наявності чи відсутності синтаксичних новацій; 7) класифікація текстових елементів за стилістикою (художні, наукові елементи, ритуальні замовляння тощо); 8) диференціювання відмінностей знакових систем авангарду за стильовими

напрямами та в творчості різних його представників; 9) диференціювання відмінностей знакових систем авангарду залежно від виду мистецтва; 10) виокремлення різних культурних впливів у контексті цілісного твору.

II. *Вміння, що кореспондують з семантичним рівнем комунікації:* 1) декодування смислів у творах авангарду; 2) розуміння художніх образів авангардної культури; 3) власна інтерпретація змісту текстів даної культури; 4) виявлення метафоричних накладень образів і розшифрування метафор; 5) встановлення смислових зв'язків між явищами авангарду в різних видах мистецтва; 6) вираження змісту творів різних видів мистецтва у вербальній формі; 7) моделювання смислів абстрактних форм авангардної культури; 8) встановлення домінуючих смислів залежно від стильової спрямованості тексту авангардної культури; 9) виявлення наявності або відсутності стійких ідіоматичних сполучень; 10) моделювання емоційного смислу тексту.

III. *Вміння, що кореспондують з прагматичним рівнем комунікації:* 1) декодування ціннісних аспектів явищ художньої культури авангарду; 2) створення дидактичних ситуацій міжособистісної взаємодії стосовно культури авангарду; 3) діалогічність спілкування з учнями в процесі декодування текстів авангардної культури; 4) формування особистісної оцінки на основі пізнання знаків і символів даної культури; 5) наявність внутрішньої готовності до комунікації з текстами авангарду; 6) самостійність здійснення комунікації з художніми текстами авангарду; 7) адаптація знаків авангардної культури до шкільної аудиторії; 8) здатність до переносу принципів культурної практики авангарду у контекст педагогічної комунікації; 9) визначення засобів, механізмів і форм комунікації авангарду; 10) адекватність транслявання і трансмутації знань в сфері педагогіки.

IV. *Вміння, що кореспондують з функціональним рівнем комунікації:* 1) тлумачення місця культури авангарду в системі культури взагалі; 2) розробка моделі даного типу культури у його істотних зв'язках; 3) встановлення впливу системи культури авангарду на явища соціально-політичної сфери; 4) аналіз співвідношення знаків культури авангарду з реаліями дійсності; 5) виявлення

морально-поведінкових моделей даного типу культури.

Отже, знання принципів комунікації авангарду має лягти в основу формування комунікативних вмінь вчителя. Для розробки схеми усвідомлення текстів художньої культури з позицій семиотичного підходу виділяємо дві фундаментальні риси комунікації авангарду – інтегративність та плюралізм, що проявляються на всіх рівнях. Інтегративність втілюється у прагненні до відродження синкретичної єдності мистецтва, створення «всезагального художнього твору» (термін Р. Вагнера), скасування бар'єрів між мистецтвом і формами життя. На *синтаксичному* рівні інтегративність виявляється у абсолютизації значення прийому монтажу, в той час як плюралізм передбачає можливість монтажу як випадкового (алеаторичного), так і керованого логікою інтелекту. На *семантичному* рівні інтегративність авангардної комунікації проявляється через поєднання виражальних засобів різних видів мистецтв, плюралізм – у варіативності трактувань через підвищену метафоричність. На *прагматичному* рівні апеляція до всіх форм і видів мислення характеризує інтегративність, тоді як адресування текстів різним аудиторіям (від масової до елітарної), певна ідеалізація одержувача інформації є втіленням плюралізму. На рівні *культурної функції* інтегративність полягає в універсальності спрямованості (прагнення створення нового суспільства), впливовості на історичні формації. Плюралізм на цьому рівні – можливість як руйнації культури, так і моделювання ідеального суспільства засобами мистецтва.

Висновки. Комунікативні вміння характеризуються здатністю за допомогою знань адекватно опанувати інформаційний простір авангардної культури, здійснювати трансляцію та трансмутацію інформації. Сформованість комунікативних умінь майбутнього вчителя художньої культури реалізується у володінні комплексом дій, необхідних для ефективної регуляції педагогічної діяльності. Комунікативні вміння забезпечують сприйняття різних культурних систем й дозволяють моделювати нові, підтверджуючі сучасні освітні настанови на гуманізацію і глобалізацію навчання. Актуальним є семиотичний підхід до класифікації комунікативних умінь, що сприяє інтеграції

культурологічних і педагогічних аспектів. Виявлення фундаментальних рис авангарду як комунікативної системи раціоналізує декодування текстів вчителем і алгоритмізує процес подання матеріалу учням. Розуміння культури авангарду є підрунтям для опанування постмодерних тенденцій.

Перспективи подальших досліджень полягають у виявленні специфіки проявів фундаментальних рис авангардної культури за визначеними рівнями, розробці дидактичних матеріалів, вивченні можливостей інтегрування елементів культури авангарду в різних стилях і жанрах сучасного мистецтва.

Література

1. Берегова О. До визначення поняття культури: комунікаційний аспект // *Музичне мистецтво і наука: Науковий вісник. Вип. 6, Кн. 1. – Одеса: Друкарський дім, 2005. – С. 68–82.*
2. Горбенко С. С. Гуманізація художньої освіти // *Мистецтво та освіта. – № 2, 2002. – С. 5–8.*
3. Евдокимова Л. В. О загадке как архетипа творчества В. Хлебникова (к постановке проблемы) // *Велимир Хлебников и художественный авангард XX века: VI Международные Хлебниковские чтения: Научные доклады. Статьи. Тезисы. / Под ред. Исавва Г. Г. - Астрахань: Изд-во АГПУ, 1998. – С. 24–31.*
4. Крюкова Н. Ф. Метаметафора В. Хлебникова как воплощение его творческих принципов // *Велимир Хлебников и художественный авангард XX века: VI Международные Хлебниковские чтения: Научные доклады. Статьи. Тезисы. / Под ред. Исавва Г. Г. - Астрахань: Изд-во АГПУ, 1998. – С. 35–38.*
5. Лотман Ю. М. *Семіосфера. – Санкт-Петербург: Искусство-СПб, 2000. – 704 с.*
6. Маркова Е. Н. Музыкальная информатика и проявление плотности информации в музыкально-художественной среде // *Музичне мистецтво і наука: Науковий вісник. Вип. 6, Кн. 1. – Одеса: Друкарський дім, 2005. – С. 13–21.*
7. Ораич Толич Д. Авангард как утопическая культура: Велимир Хлебников. – www.elsevier.nl/locate/ruslib.
8. Психология музыкальной деятельности: Теория и практика: Уч. пособие / под ред. Г. М. Цыпина. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 368 с.
9. Ребенкін Т. Й. Стратегія формування когнітивних смислів як фактор професійної підготовки вчителів мистецьких дисциплін // *Педагогіка вищої та середньої освіти: Зб. наук. праць № 13. – Спец. випуск: Мистецтво-педагогічна освіта: проблеми та перспективи / Рекал.: Буряк В. К. (заг. ред.) та ін. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. – С. 193–209.*
10. Рыданова И. И. *Основы педагогики общения. – Минск: Белорусская наука, 1998. – С. 20–29.*
11. *Советский энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1982. – С. 609.*
12. *Философский энциклопедический словарь / За ред. В. И. Шинкарука. – К.: Абрис, 2002. – С. 291.*
13. *Философский энциклопедический словарь / Гл. ред. Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. – М.: Советская энциклопедия, 1983. – 840 с.*
14. Шевнюк О. Л. Система культурологічних умінь майбутніх учителів // *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 14. – Вип. 2 (7). – К.: НПУ, 2005. – С. 51–55.*
15. Шин С. В. Об актуальных направлениях развития музыкально-информационных технологий // *Музичне мистецтво і наука: Науковий вісник. Вип. 6, Кн. 1. – Одеса: Друкарський дім, 2005. – С. 22–33.*
16. Щолокова О. П., Шин С. В., Шевнюк О. Л., Семашко О. М. *Світова художня культура: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 2004. – 175 с.*

ЗМІСТ ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ ГАЛИЧИНИ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Волинська О. С.,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Анотація. У статті проаналізовано зміст художньої освіти Галичини на початку ХХ століття. Вказано на необхідність застосування його в сучасній художній школі України.

Ключові слова. художня освіта, національна художня освіта, рисунки, ручні праці, народне мистецтво.